

Рибошук, Черкаський, Олійник, Шинкаренко, Максимчук, П.Ф. Тимошенко. Останні роки редактором газети є М.Й. Корчинський. Довго в газеті працювали Павло Хлопецький, Іван Дорочинський, Артур Ловчинський, Григорій Оліячук, Григорій Мельник, Олександр Мончук і чимало інших. Саме тут розпочинали свій трудовий шлях Василь Рябоконт, який і сьогодні займає відповідальну посаду в столиці, Клавдія Боровикова, Михайло Климчук, які потім очолювали редакційний колектив в інших районах, і цілий ряд інших.

За підтримки і сприянні редакції близько десяти юнаків і дівчат закінчили факультети журналістики й працюють в різних інформаційних виданнях: Микола Юрчишин і Сергій Сай-Боднар – в київських газетах, Анатолій Тетянчук працював в обласній газеті «Панорама», нині заступник редактора «Подільського краю». Зміст газети, тематична спрямованість, нарешті, її авторитет значною мірою залежать від творчого колективу редакції, професійного досвіду і відношення до справи всіх працівників. Тривалий час в редакції працюють Тамара Шаворська (завідділом), Віктор Базаї (фотокореспондент), Михайло Корчинський, Павло Тимошенко, який очолює цей редакційний колектив.

Вийти в світ газета може тільки при наявності сучасної поліграфічної бази і кадрів поліграфістів. В Барській друкарні, яку вже тривалий час очолює Дмитро Парчевський, сформований досвідчений колектив поліграфістів. Тут вперше в області було впроваджено офсетний спосіб друку а в останній час – комп'ютерний набір.

Нині редакційний колектив за участю громадських авторів гідно продовжує і збагачує кращі традиції газети, правдиво і об'єктивно інформує жителів району про суспільно-політичне і економічне життя району, стоїть на захисті загальнолюдських цінностей. Демократія і свобода слова розкрили для «Подільського краю» нові, більш широкі горизонти.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. З історії радянської Вінниччини. Вінницьке обласне книжково-газетне видавництво 1960 с. 70-79.
2. Отамановський В.Д. Вінниця в XIV-XXII століттях. Історичне дослідження. – Вінниця, 1993. – с. 80.
3. Михайлин І.Л. Історія української журналістики. Харків: Прапор, 2004.- с. 60-63.
4. Грицак Я. Нарис історії України – К., 1996. – с. 198-200.
5. Вінницький обласний державний архів. Путівник.: Вінницьке обласне книжково-газетне видавництво, 1960. – с. 45-50.

А.В. Котик ГАЗЕТА «ПОДОЛЬСКИЙ КРАЙ» СКВОЗЬ ПРИЗМУ ИСТОРИИ

В статье проанализировано барскую газету «Подольский край» от появления первого номера до сегодняшнего дня. Показано как под действием различных исторических событий менялась редакционная политика, а с ней и содержание газеты.

Ключевые слова: газета «Подольский край», информационное пространство Украины, гласность, местное самоуправление

A.V. Kotyk NEWSPAPER «PODOLSK REGION» THROUGH THE PRISM HISTORY

The article analyzes the newspaper «Podolsky kray» from the appearance of the first issue until today. As shown by various historical events changed the editorial policy, and with it the content of the newspaper.

Keywords: newspaper Podolsk Region, Ukraine information space, transparency, local government

УДК [72.03:16+016:72] (477.44)

Г.А. Войцехівська, І.В. Войцехівська

БІБЛІОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ МІСТА БАР ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено історію міста Бар Вінницької області на базі книжкового фонду Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного.

Ключові слова: малі міста України, бібліографічне дослідження, місто Бар Вінницької області

У книжковому фонді Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного акумулюється література з питань будівництва, архітектури, образотворчого та декоративно-вжиткового мистецтва, а також містобудування.

Комплектуванню фонду з історії містобудування приділяється надзвичайна увага, тому тут зібрано унікальні видання XVI-XXI століть, що характеризують різні міста світу в різні хронологічні періоди.

До конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку (до 470-ї річниці надання місту Бар Магдебурзького права)» на базі бібліотечного фонду Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного проведено бібліографічне дослідження історії міста Бар Вінницької області.

Бар – унікальне мале українське місто, яке славиться своїми пам'ятками та історією. Про місто розповідають опубліковані матеріали, наявні у фонді бібліотеки. Дослідження показало, що тут зберігаються видання, які вийшли у польських (Варшава), українських (Бар, Вінниця, Кам'янець-Подільський, Київ, Одеса, Тернопіль) та російських (Москва, Санкт-Петербург) видавництвах. Визначено хронологічні рамки досліджуваних видань: остання чверть XIX століття (1873 рік) – XXI століття (2010 рік).

При аналізі видань виявлено, що в XIX столітті у варшавських видавництвах вийшли альбоми Яна Матейки [35] і Наполеона Орди [36] та «*Slownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*» [37], в яких інформувалося про місто Бар. Так, в альбомі Яна Матейки (1873) на арк. 21, 26 вміщено портрет Бони Сфорци, на арк. 43 – її королівська корона. В альбомі Наполеона Орди (1876) вміщено ілюстрацію міста Бар (арк. 100). В першому томі географічного словника (1880) описано місто Бар Вінницької області.

Наприкінці XIX століття (1897) в Санкт-Петербурзі вийшов п'ятий том багатотомного видання «Живописная Россия: Отечество наше в его земельном, историческом, племенном, экономическом и бытовом значении», присвячений Україні (Малоросії), Поділля та Волині [14], в якому розповідається також про архітектурні пам'ятки міста Бар.

У виданнях, що виходили на початку XX століття в Києві і Кам'янці-Подільському, досліджувалися пам'ятки, історичні місцевості та видатні місця Поділля. Так, опис пам'яток міста Бар знайшов відображення в книзі В. К. Гульдмана «Памятники старины в Подолии: (Материалы для составления археологической карты Подольской губернии)» (1901) [11]. У цій книзі також зазначено інформацію побутового плану про те, що на городі міщанина Василя Крижанівського знайдено клад срібних монет.

У дев'ятому випуску праць Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (1901), присвяченому приходам і церквам Подільської єпархії [33], значне місце відведено інформації про місто Бар.

У книгах Є. Сіцінського «Храмы города Бара Могилевского уезда» [1903] [30], «Исторические местности Подолии и их достопримечательности» (1911) [29], «Оборонні замки Західного Поділля XIV-XVII ст.» (1928) [28] вміщено історичні нариси, що розповідають про місто Бар.

У фонді бібліотеки зберігається репринтне перевидання книги М. С. Грушевського «Барське староство: Історичні нариси (XV-XVIII ст.)» (1996) [10].

Текстова та ілюстративна інформація про місто Бар Вінницької області відображена в матеріалах звіту про роботу спеціальної експедиції Академії архітектури УРСР, що була здійснена до Вінницької області в 1949 році з метою вивчення питань сільського і колгоспного будівництва [21].

У 1960-х-1970-х роках в українських видавництвах почали виходити путівники й енциклопедичні видання, присвячені історії та визначним місцям різних регіонів України, зокрема Поділля та Вінничини. Широкому читацькому колу відомі книги Д. І. Гнатюка про визначні місця України [7, 8], куди ввійшла інформація і про місто Бар. У 1968 р. в одеському видавництві «Маяк» було видано путівник «Пам'ятні місця Вінничини» [22], в 1979 р. у цьому ж видавництві – путівник «Гордість Поділля» [9], де описано пам'ятки міста Бар. У 1972 році А. М. Подолінним у тому ж видавництві видано невеличкий, але змістовний путівник, присвячений місту Бар Вінницької області [26]. Також добре відома всім дослідникам та мистецтвознавцям двадцятишеститомна «Історія міст і сіл УРСР», один із томів якої присвячено Вінницькій області (1972), де описано й місто Бар [18].

У 1980-х роках українські науковці починають фундаментально досліджувати історію та визначні місця України. Подільський край і Вінничина були серед перших досліджуваних об'єктів. Завдяки самовідданій праці науковців, побачив світ чотиритомний ілюстрований каталог-довідник «Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР», у другому томі якого представлена Вінницька область (1985) [23] (вийшов у київському видавництві

«Будівельник»). У київському видавництві «Наукова думка» в 1987 році вийшов ще один каталог-довідник «Памятники истории и культуры Украинской ССР», у якому також описано пам'ятки міста Бар. Про місто та вихідців із нього – предків Василя та Івана Григоровичів-Барських – науковці публікують інформацію в щорічнику «Наука і культура. Україна», що видається Академією наук УРСР (1987) [15].

У цьому ж році в київському видавництві «Мистецтво» вийшов фотоальбом «Вінниччина» [4], а в наступному році в московському видавництві «Искусство» виходить путівник українського будівельника, краєзнавця Д. В. Малакова «По Восточному Подолью: (От Жмеринки до Могилева-Подольского)» [19], де значне місце відведено опису міста Бар Вінницької області.

Завершується хронологічний ряд видань ХХ століття з фонду бібліотеки, де є інформація про місто Бар Вінницької області, науковим збірником «Подільська старовина» [25], видрукованим Вінницьким обласним краєзнавчим музеєм у 1993 році.

Початок ХХІ століття ознаменувався виходом у київському видавництві «Брама» унікального дослідження «Герби міст України (XIV – I половина ХХ ст.)» (автори А. Б. Гречило, Ю. К. Савчук та І. І. Сварник, 2001) [1], де вміщено текстовий та ілюстративний матеріал про герби міста Бар.

У бібліотечному фонді зберігаються журнальні публікації українських журналістів та дослідників про родину Григоровичів-Барських, вихідців з м. Бар Вінницької області [16, 27].

2008 рік в історії міста Бар відзначається великою кількістю публікацій, що розповіли про історію та сучасний стан міста. Це пов'язано, перш за все, з проведенням I Міжнародної науково-практичної конференції «Бар. Барська земля – кризь призму століть» (2008) [2] та виданням путівника, у якому висвітлена історія, культура і туризм міста Бар (2008) [3].

Також великого розголосу набуло впровадження у 2008 році бібліотечного проекту «Історія малих міст України» у рамках бібліотечного клубу «Національні святині» Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного, перше засідання якого було присвячене місту Бар Вінницької області. Бібліотечні працівники та журналісти активно висвітлювали цей проект [5, 6, 13, 17, 20].

Саме тоді громадські активісти і науковці Києва й міста Бара, представники місцевої влади проводили активну роботу, спрямовану на пошук шляхів розвитку сучасного Бара, у зв'язку з чим 2 липня 2009 року в приміщенні Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного було проведено круглий стіл «Культурна, історична, архітектурна та природна спадщина Барської землі Поділля в контексті сталого просторового розвитку Європи», про що опубліковано інформацію в щорічнику Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного [12].

Одним з останніх видань про місто Бар є книга А. І. Сторожук, кандидата мистецтвознавства, доцента, викладача музики Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського, «Подільський Бар та його околиці: історія і сучасність (Події. Особистості. Факти)» (2010) [31], яка є важливим чинником виховання патріотизму, знання історії свого рідного краю в підростаючого покоління барчан. При укладанні посібника автор опрацювала доробки відомих учених – В. Антоновича, М. Грушевського, І. Крип'якевича, М. Орловського, Є. Сіцінського, М. Яворовського, а також наукові розвідки місцевих краєзнавців – І. Барладина, М. Йолтуховського, с. Меснянкін, с. Навроцького. На основі матеріалів архівів, Вінницького краєзнавчого музею, відомостей статистичних збірників, документів обласного та районного військкоматів, періодичних видань, свідчень очевидців автором складено історичну довідку про місто Бар та Барський район, у якій відображено періоди виникнення і розвитку міста в різні часи, вміщено інформацію про діяльність сучасних промислових підприємств, культурних, освітніх, медичних та адміністративних закладів. Навчальний посібник дає можливість ознайомитися з пам'ятками історії, мистецтва й архітектури, що збережені в історичному центрі міста Бар та на його околицях. Цінним є те, що опис кожної пам'ятки супроводжується посиланням на літературу. Це дає можливість при вивченні матеріалу опрацювати першоджерела. Також є корисними дані про персоналії, які причетні до тієї чи іншої пам'ятки, та додаткові дані щодо пам'яток. У навчальному посібнику також уміщено «Словник пам'яток історії та архітектури Барського району Вінницької області», де наведено назву населеного пункту, назву пам'ятки й адресу її розташування, детальні примітки, в яких подано короткий опис пам'яток та інформацію про персоналії. Словник містить цінну краєзнавчу інформацію, що сприятиме кращому сприйняттю та

засвоєнню матеріалу. «Хронологічні дані найважливіших подій в історії міста Бара та його околиць», викладені як додаток до посібника, змальовують Барський край від раннього палеоліту (близько 300 тис. років тому) до сьогодення (1 вересня 2009 р.). До найважливіших подій в історії Бара також віднесено засідання бібліотечного клубу «Національні святині», присвячене історії міста (10 червня 2008 р.).

Завершуючи коротку характеристику навчального посібника, варто зазначити, що його видання несе в собі потужний патріотичний заряд і буде сприяти вивченню історії Барського краю майбутніми поколіннями дослідників.

Наведений аналіз бібліографії міста Бар свідчить про те, що копітка робота з вивчення опублікованих матеріалів, які розкривають історію міста, його пам'ятки чи визначні місця, його сучасний стан, розпочалась і продемонструвала значний пласт видань, які побачили світ у різних хронологічних періодах і різних країнах. Дослідження документальної бази з історії міста Бар Вінницької області буде продовжуватися фахівцями Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного, і перелік документів буде збільшуватися.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бар = Вар: Місто, районний центр Вінницької області // Герби міст України (XIV – I пол. XX ст.) / А. Б. Гречило, Ю. К. Савчук, І. І. Сварник. – К.: «Брама», 2001. – С. 69: герби. – Бібліогр. в кінці ст.
2. Бар. Барська земля – крізь призму століть: I Міжнар. наук.-практ. конф., 17 трав. 2008 р., м. Бар / Ін-т історії України НАН України, Ін-т археології НАН України, Вінниц. філія Центру дослідж. історії Поділля, Барська міська рада, Барський гуманіт.-пед. коледж імені Михайла Грушевського. – [б. м.], 2008. – 447 с.
3. Бар: історія, культура, туризм: Путівник. – Тернопіль: Наш Світ, 2008. – 20 с.: іл., карти.
4. Вінничина: Фотоальбом / Упоряд. та вступ. ст. В. Ф. Корицького. – К.: Мистецтво, 1987. – 144 с.: іл. – (Землі квітучої краса). – Текст укр., рос., англ. та нім. мовами.
5. Войцехівська Г. А. У Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці ім. В. Г. Заболотного: новий бібліотечний проект // Будівництво України. – 2008. – № 7. – С. 44-47.
6. Войцеховская Г. Украинский Бар // Строительство & реконструкция. – 2008. – № 9. – С. 60-61: цв. ил.
7. Гнатюк Д. І. Визначні місця України / Д. І. Гнатюк, Б. І. Силин; Редкол.: І. О. Ігнаткін та ін. – К.: Держполітвидав УРСР, 1958. – 723 с.: іл.
8. Гнатюк Д. І. Достопримечательности Украины / Д. И. Гнатюк, Б. И. Силин; Редкол.: И. А. Игнаткин [и др.]. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Госполитиздат УССР, 1960. – 799 с.: ил.
9. Гордість Поділля: Путівник / В. Д. Бовкун [та ін.]. – Одеса: Маяк, 1979. – 135 с.: іл.
10. Грушевський М. С. Барське староство: Іст. нариси (XV-XVIII ст.) / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – Репр. воспроизведение изд. 1894 г. – Львів, 1996. – 624 с.
11. Гульдман В. К. Памятники старины в Подолии: (Материалы для составления археологической карты Подольской губернии). – Каменец-Подольский: Типография Подольского губернского управления, 1901. – 401 с.
12. Діяльність Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного у 2009 році: Інформ.-аналіт. огляд / Уклад. Г. А. Войцехівська; Редкол.: Г. А. Войцехівська (відп. ред.), Д. О. Мироненко, О. П. Пацея. – К.: ДНАББ ім. В. Г. Заболотного, 2010. – 84 с.
13. До історії малих міст України // Інформаційний бюлетень / Мінрегіонбуд України. – 2008. – № 8. – С. 47-48.
14. Живописная Россия: отечество наше в его земельном, историческом, племенном, экономическом и бытовом значении. Т. 5: Малороссия, Подолия и Волынь: Полтавская, Черниговская, Волынская, Подольская, Харьковская и Киевская губернии. Ч. 1 / Под общ. ред. П. П. Семенова. – С.-Петербург; М.: Изд. Товарищества М. О. Вольф, 1897. – 332 с.: 289 рис. в тексте.
15. Іваненко В. Загадки старовинного рукопису: На історичному тлі розвитку просвітництва на Україні виділяються дві яскраві постаті братів Василя та Івана Григоровичів-Барських / В. Іваненко, О. Камінецький // Наука і культура: Україна: Щорічник / Академія наук УРСР. – К.: Знання, 1987. – Вип. 21. – С. 285-290: іл.
16. Карманова І. Український архітектор Григорович-Барський // БудМайстер. – 2004. – № 1/2. – С. 46-47: фото. цв.
17. Каюмов М. Що «нарили» у Барі: столичні археологи // Місто (Вінниця). – 2008. – № 27.
18. Локаєнко А. Р. Бар / А. Р. Локаєнко, І. П. Пшук // Історія міст і сіл УРСР. В 26 т. / Голов. ред. укр. рад. енцикл. – К.: УРЕ, 1972. – Т.: Вінницька обл. – С. 113-124: іл.
19. Малаков Д. В. По Восточному Подолью: (От Жмеринки до Могилева-Подольского). – М.: Искусство, 1988. – 167 с.: ил. – (Дороги к прекрасному).

20. Меснянкін Є. Місто Бар – у клубі національних святинь України // Барчани. – 2008. – 13 черв. – С. 12-13: фото.
21. Отчет о работе экспедиции Академии архитектуры УССР по изучению вопросов сельского и колхозного строительства в районах Житомирской и Винницкой областей. – К., 1949. – 26 л.
22. Пам'ятні місця Вінниччини: Путівник / Н. С. Кветний [та ін.]; Під ред. А. Ф. Олійник. – 2-е вид., доп. – Одеса: Маяк, 1968. – 111 с.: іл.
23. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР: (Иллюстрированный справочник-каталог). В 4 т. Т. 2: Винницкая область. Волынская область. Ворошиловградская область. Днепропетровская область. Донецкая область. Житомирская область. Закарпатская область. Запорожская область. Ивано-Франковская область. Кировоградская область. Крымская область / Госстрой УССР, Укрпроектреставрация, КиевНИИТИ; Гл. ред. Н. Л. Жариков; Ред. И. И. Артеменко [и др.]. – К.: Будівельник, 1985. – 336 с.: ил. – Библиогр.: с. 334-336.
24. Памятники истории и культуры Украинской ССР: Кат.-справ. / Гл. ред. П. Тронько; Зам. гл. ред.: Г. К. Злобин, Ю. А. Олененко; Секретарь В. И. Тимофеев. – К.: Наук. думка, 1987. – 736 с. – Имен. указ.: с. 714-736.
25. Петрушенко Р.М. Художні особливості розписів кераміки Бара XIX – поч. XX ст. // Подільська старовина: Наук. зб.: На пошану вченого і краєзнавця В. Д. Отамановського / Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Вінниця, 1993. – С. 409-419: іл. – Бібліогр. в кінці ст.
26. Подолинний А.М. Місто Бар: Путівник. – Одеса: Маяк, 1974. – 19 с.: іл.
27. Попельницька О. Найбільші землевласники і підприємці київського Подолу XVII-XVIII ст.: історико-топографічний та генеологічний аспекти // Київська старовина. – 2002. – № 3. – С. 3-31. – Бібліогр. в кінці ст.
28. Сіцинський Є. Оборонні замки Західного Поділля XIV-XVII ст.: (Історико-археологічні нариси). – К., 1928. – 99 с.: іл., плани. – Бібліогр. в кінці ст.
29. Сецинский Е. Исторические местности Подолии и их достопримечательности. – Каменец-Подольск: Типография Св.-Троицкого Братства, Городской дом, 1911. – 19 с.
30. Сецинский Е. Храмы города Бара Могилевского уезда: (Ист. очерк). – [б. м.], [1903]. – 60 с.
31. Сторожук А.І. Подільський Бар та його околиці: історія та сучасність (Події. Особистості. Факти): Навч. посібник. – К., 2010. – 281 с.: іл.
32. Титаренко В. Бар чи Шаргород? // Народне мистецтво. – 2008. – № 1/2. – С. 36-39: кольор.іл.
33. Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета. Вып. 9: Приходы и церкви Подольской епархии / Под ред. Е. Сецинского. – Каменец-Подольск: Типография С. П. Киржацкого, 1901. – 1064 с.
34. Украина – край волшебный: Фотоальб. / Авт. вступ. ст. В. Коротич. – К.: Спалах, 2006. – 167 с.: фото.
35. Album Jana Matejki: альбом. № 1-3 / Сост. К. W. Wojcickiego. – Warszawa: Drukarnia S. Lewentala, [1873]. – 48 л.: рис., портр.
36. Orda, Napoleon. Album widoków gubernij Grodzieńskiej, Wileńskiej, Mińskiej, Kowieńskiej, Wołyńskiej, Podolskiej, Kijowskiej, Witebskiej i Mochilowskiej, w trzech seryach, przedstawiających miejsca historyczne z czasów wojen; Tureckich, Tatarskich, Krzżackich i Kozackich, oraz przedhistoryczne, jako to; Mogiła Perypiatychy, Zamku Mamaja w Bukach etc., również stare ruiny zamków oboronných i piękne rezydencye, świadczące o przeszłości i cywilizacyi tego kraju. – Warszawa: Litografja Maksymiljana Fajansa, 1876. – 144 л.
37. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. T. 1 / Pod red.: F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Waltwskiego. – Warszawa: Wiek, 1880. – 960 с.

Г. А. Войцеховская, И. В. Войцеховская БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ИСТОРИИ ГОРОДА БАРА ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Исследована история города Бар Винницкой области на базе книжного фонда Государственной научной архитектурно-строительной библиотеки имени В. И. Заболотного

Ключевые слова: малые города Украины, библиографическое исследование, город Бар Винницкой области

H.A Woytsekhivska., I.V. Woytsekhivska BIBLIOGRAPHIC STUDY OF THE HISTORY OF BAR AREA VINNITSKOI

The history of Bar, Vinnytsia region is studied on the basis of books of the Zabolotnov State scientific architecture and construction library.

Keywords: small cities of Ukraine, bibliographic research, city Bar, Vinnytsia region